

Навроцька В.В.

*Львівський державний університет
внутрішніх справ, доц. кафедри
кримінально-правових дисциплін, к.ю.н.,
доцент*

НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УГОД ПРО ПРИМИРЕННЯ ЗА КПК 2012 Р. ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦЬОГО ІНСТИТУТУ

У нещодавно прийнятому КПК введено ряд кардинально нових інститутів, зокрема, угод про примирення.

Перевагами інституту угоди про примирення є: 1) уникнення небажаних судових витрат, 2) зниження навантаження на правоохоронні органи, 3) зниження відсотка нерозглянутих справ, 4) закладення потенціалу до поступового зменшення кількості ізоляторів тимчасового тримання, слідчих ізоляторів; пенітенціарних установ тощо.

Проте у цій роботі я б хотіла звернути увагу на моменти, які вважаю невдалими при законодавчій регламентації аналізованого інституту, а також на суперечливість правозастосовної практики з цього питання та актів тлумачення діючого законодавства.

1) Це, передусім, стосується категорії справ, щодо яких допускається укладення угод про примирення. Зокрема, у ч.3 ст.469 КПК передбачено, що такий вид угод може бути укладено у провадженні щодо кримінальних проступків (про що спеціального закону досі немає), злочинів невеликої та середньої тяжкості, а також у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (ст.477 КПК). При цьому слід зауважити, що до категорії справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення належить ряд не тільки тяжких, але й особливо тяжких злочинів!

Зокрема, до тяжких злочинів належать діяння, передбачені ч.2 ст.364-1, ч.2 ст.365-1, ч.3 ст.365-2 КК України, та діяння, пе-

редбачене ч.2 ст.152 цим Кодексом (за умови, що останнє вчинене чоловіком / дружиною потерпілого), а також діяння, передбачені ч.4 ст.185, ч.4 ст.186, ч.3 ст.189 КК (якщо вони вчинені чоловіком / дружиною, іншим близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого чи особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого).

До особливо тяжких злочинів, щодо яких допустиме укладення та затвердження відповідного виду угод, законодавцем віднесено діяння, передбачені ч.5 ст.185, ч.5 ст.186, ч.4 ст.189 та ч.4 ст.190 КК України (за умови вчинення їх чоловіком / дружиною, іншим близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого чи особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого.) Тобто сфера приватного інтересу при укладенні відповідного виду угод, на мою думку, невиправдано широка.

2) Свого часу голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ звернувся до окремих членів Науково-консультативної ради (далі - НКР) з проханням дати висновок щодо застосування Глави 35 КПК, якою передбачено кримінальне провадження на підставі угод.

Зокрема, перед членами НКР було поставлене таке питання: чи підлягає затвердженню судом угода про примирення, якщо одним і тим самим злочином завдано шкоди одночасно як потерпілому, так і публічним інтересам?

Питання виникло у зв'язку з тим, що такі ситуації нерідко виникають на практиці. До прикладу, 14.03.2013 р. Центрально-Міським районним судом міста Кривого Рогу було затверджено угоду про примирення у кримінальній справі за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч.2 ст.406 КК України, за ознаками порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (дідівщина) [1].

Передусім потрібно з'ясувати: до злочинів якої тяжкості належить діяння, передбачене ч.2 ст.406 КК? Максимальне пока-

рання, передбачене санкцією статті, становить до 5 років позбавлення волі. Отже - це злочин середньої тяжкості.

Відповідно до положень ч.3 ст.469 КПК 2012 р. угода про примирення може бути укладена у провадженні щодо злочинів середньої тяжкості. Але наскільки логічним є такий підхід законодавця?

Цей злочин двооб'єктний: а) шкода заподіюється порядку взаємовідносин між військовослужбовцями, які не знаходяться у відносинах підлеглості (тобто шкода заподіюється публічному інтересу); б) додатковим об'єктом також виступає – честь і гідність особи, інколи – її життя, здоров'я, інші блага (тобто страждає й приватний інтерес).

Коли припустити можливість примирення в даному випадку потерпілого примиряється з кривдником, то перший може пробачити тільки ту шкоду, яка завдана виключно його приватним інтересам. Публічний же інтерес в даному випадку залишається без задоволення.

Інша схожа ситуація: 12.03.2013 р. Косівський районний суд Івано-Франківської області затвердив угоду про примирення у справі за обвинуваченням особи у разі вчинення злочину, передбаченого ч.1 ст.286 КК («Порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами») [2].

Незважаючи на те, що діяння, передбачене ч.1 ст.286 належить до злочинів невеликої тяжкості. (максимальне покарання – обмеження волі), але тут теж шкода завдана двом об'єктам: 1) безпеці експлуатації транспортних засобів (публічний інтерес); 2) здоров'ю та життю особи (приватний інтерес).

Видається, що такого виду угоди не підлягають затвердженню судом. Адже тільки щодо діянь, які посягають на приватні інтереси, які не зачіпають більшою мірою публічні інтереси, можуть укладатися угоди. Бо розпоряджатися (а будь-яка угода і є розпорядженням правами) можна лише тим, що належить тільки тобі, а не іншому.

Звісно, злочинів, які посягають виключно на приватні інтереси в «чистому» вигляді не існує з огляду на визначення злочину (ч.1 ст.11 КК України) як суспільно-небезпечного, а не індивідуально-небезпечного діяння.

Проте так звані «багатооб'єктні» злочини (які спрямовані проти інтересів приватної особи) та публічних інтересів, не повинні входити до переліку діянь, стосовно яких допустиме укладення угод про примирення).

3) Вищий спеціалізований суд України звернув увагу й на те, що за наявності підстави для обов'язкового звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим та одночасним надісланням до суду обвинувального акту з підписаною сторонами угодою про примирення, на його думку, виникає суперечність між нормами кримінального права, що передбачають обов'язкове звільнення особи від кримінальної відповідальності і нормами КПК, які зобов'язують суд затвердити угоду про примирення і призначити їй покарання. Тому постає питання: яке рішення слід прийняти за таких обставин?

Видається, що більш сприятливим для особи, позитивна посткримінальна поведінка якої дає підстави застосовувати до неї заохочувальних заходів є саме звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ст.46 КК України. Адже у такому разі: покарання особі не призначається та судимість у неї не виникає. На жаль, доводиться констатувати, що суди (до прикладу - це рішення Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим від 13 березня 2013 року) [3] такою логікою не завжди керуються.

4) На практиці іноді трапляється повне нерозуміння правової природи укладення угод про примирення. Зокрема, Ленінський районний суд міста Луганська 12 березня 2013 р. розглянувши справу за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч.2 ст.125 КК (умисне легке тілесне ушкодження що спричинило короточасний розлад здоров'я) вироком одночасно: а) і звільнив особу від кримінальної відповідальності на підставі

ст.46 КК України б) і затвердив угоду про примирення, якою призначив узгоджене сторонами покарання! [4]

Тобто суд одночасно прийняв два взаємосуперечливих рішення! Адже при звільненні від кримінальної відповідальності на підставі ст.46 КК України покарання не призначається, а при затвердженні угоди про примирення згідно із ст.471 КПК – призначається узгоджене сторонами покарання.

5) Звертає на себе увагу ще один момент. До КК України помістили ст.389-1, відповідно до якої відтепер передбачено кримінальну відповідальність за умисне невиконання засудженим угоди про визнання винуватості. У ст.382 КК України передбачено відповідальність за невиконання вироку суду. А оскільки угода про визнання вини затверджується вироком суду, то ст.389-1 є зайвою у КК України. Адже змістом угоди про визнання вини завжди є узгоджене покарання. Тому, якщо невиконання угоди – це ухилення від покарання, то за таке діяння кримінальна відповідальність уже передбачена статтями 389 і 390 КК України.

1. *Вирок Центрально-Міським районним судом міста Кривого Рогу від 14.03.2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29908187>*
2. *Вирок Косівського районного суду Івано-Франківської області від 12.03.2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=29848762>*
3. *Вирок Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим від 13 березня 2013 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=29877145>*
4. *Вирок Ленінського районного суду м. Луганська від 12 березня 2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=29842263>*